

Kui eelnõu saab uuringuta, siis milleks teha uuring? Kriminaalpoliitika näitel

Mari-Liis Sööt

Sotsioloog, Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna kriminaalteabe ja –analüüsi talituse juhataja
Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna doktorant

Mõjude analüüs tundub viimaste aastate üks moesõnasid, mis hõlmab endaga suuri rahasid ning pahatihti ka suuri sõnu, mis kuidagi ei aita seletada, mis mõjude analüüs on. Tegelikult on mõjude analüüsi taga lihtne mõte, mille kohaselt peavad seadused põhinema uuringutel ning analüüsidel, mitte kõhutundel ning emotsioonidel. Ettekandes vaadatakse, kas ja kuidas seda põhimõtet on kriminaalpoliitika tegemisel järgitud.

Kriminaalpoliitikat tuleb teha keskkonnas, kus poliitikutelt oodatakse karme karistusvõtteid ning kus emotsioonidel põhinev otsustamine võib üles kaaluda ratsionaalsed argumendid, mis juba iseenesest viitab vajadusele objektiivse „kuiva“ analüüsi järele.

Ettekande eesmärgiks on anda ülevaade, kuidas tehakse kriminaalpoliitika uuringuid ja analüüse. Näidatakse, et laias laastus eksisteerib Eesti ministeeriumides kolme tüüpi organisatsioonistruktuuri, mis vähemal või rohkemal moel toetavad mõjude analüüsimist ning uuringute ja analüüside kasutamist praktikas. Ettekandes tuuakse välja peamised uuringutetüübid, mida kriminaalpoliitikas on kasutatud, milleks on statistikaülevaated ja retsidiivsusuuringud; ohvriuurid ning probleemi- ja mõju-uuringud. Viimaseid on Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonnas kõige enam läbi viidud. Lisaks positiivsetele näidetele uuringute ja analüüside kasutamise kohta kriminaalpoliitikas tuuakse välja ka näiteid sellest, kus uuring ning mõju analüüsimine on jäänud teisejärguliseks.

Ettekandes tuuakse välja peamised takistused analüüside oskuslikul kasutamisel senisel poliitikategemisel ning eelnõude ettevalmistamisel.